

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 3 lutego 2016 r.

Sąd Apelacyjny w Białymstoku, III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący: SSA Bożena Szponar-Jarocka

Sędziowie: SO del. Elżbieta Rostół (spr.)

SA Marek Szymanowski

Protokolant: Emilia Janucik

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 3 lutego 2016 r. w B.

sprawy z odwołania T. K.

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji wnioskodawcy T. K.

od wyroku Sądu Okręgowego w Olsztynie IV Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

z dnia 8 maja 2015 r. sygn. akt IV U 486/15

I. oddala apelację,

II. zasądza od T. K. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 120 (sto dwadzieścia) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

sygn. akt III AUa 820/15

UZASADNIENIE

Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w O. decyzją z dnia 21 stycznia 2015 r. odmówił przyznania T. K. emerytury na podstawie art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych podnosząc, że wnioskodawca, który osiągnął wymagany wiek 60 lat i nie przystąpił do otwartego funduszu emerytalnego, udokumentował na dzień 1 stycznia 1999 r. wymagany staż pracy, tj. 25 lat, 1 miesiąc i 2, jednak nie udowodnił wymaganego piętnastoletniego okresu pracy w szczególnych warunkach wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Zakład Ubezpieczeń Społecznych nie uwzględnił do stażu pracy w warunkach szczególnych okresu zatrudnienia w Spółdzielni Usług Rolniczych w R. z uwagi na błędnie wskazane w świadectwie pracy stanowisko pracy, dział, pozycję oraz punkt uchwały zarządu (...) z dnia 25 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy w spółdzielczości rolnej. Organ rentowy podniósł, że w świadectwie wykonywania prac w warunkach szczególnych wykazano, iż ubezpieczony pracował jako kierowca ciągnika – mechanik, natomiast w zaświadczeniu o zatrudnieniu i wynagrodzeniu z 2003 r. wskazano, że zatrudniony był jako mechanik.

Od powyższej decyzji odwołanie złożył T. K. wnosząc o jej zmianę i przyznanie prawa do emerytury z tytułu wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Wnioskodawca domagał się uwzględnienia, że wykonywał pracę w warunkach szczególnych w okresie od 1 września 1969 r. do 30 kwietnia 1994 r.

W uzasadnieniu odwołania podniósł, że we wspomnianym okresie prawie przez cały czas wykonywał pracę mechanika, zaś kierowcy ciągnika częściowo pod koniec zatrudnienia. Świadczenie pracy w charakterze kierowcy ciągnika, elektromechanika akumulatorowego i mechanika winno być zaliczone do stażu pracy w warunkach szczególnych, co wynika z załącznika nr 1 do uchwały nr 24 Zarządu Krajowego Związku (...), Kółek Rolniczych i Organizacji Rolniczych z 14 czerwca 1983 r.

W odpowiedzi na odwołanie wnioskodawcy organ rentowy wniósł o jego oddalenie podtrzymując argumentację jak w decyzji.

Wyrokiem z dnia 8 maja 2015 r. Sąd Okręgowy w Olsztynie oddalił odwołanie T. K..

Sąd Okręgowy poczynił następujące ustalenia faktyczne.

T. K. urodził się (...) W okresie od 27 października 1975 r. do dnia 15 października 1977 r. odbywał zasadniczą służbę wojskową. W okresie od 1 września 1969 r. do dnia 30 kwietnia 1994 r. był zatrudniony w Spółdzielni Usług Rolniczych w R.. W świadectwie pracy z dnia 5 czerwca 2000 r. wskazano, że wykonywał w pełnym wymiarze pracę kierowcy ciągnika – mechanika, kwalifikując ją jako pracę w szczególnych warunkach („kier. ciąg. wykaz B dział VIII poz. 167 pkt 2”). Tego samego dnia pracodawca wystawił świadectwo wykonywania prac w warunkach szczególnych jako kierowcy ciągnika – mechanika na stanowisku „kier. ciągn.” wymienionym w wykazie B dziale VIII poz. 167 pkt 2 wykazu stanowiącego załącznik do uchwały (...) z 25 lipca 1983 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy w spółdzielczości rolniczej. We wskazanym wyżej okresie wnioskodawca świadczył zasadniczo pracę jako mechanik sprzętu rolniczego, ze szczególnym uwzględnieniem ciągników. Zakres wykonywanych czynności obejmował remonty, regulację i wymianę pomp wtryskowych, skrzyń biegów silników, tylnych mostów, silników i akumulatorów. Część obowiązków wykonywał w akumulatorowniach, gdzie przygotowywał i rozlewał roztwory kwasów. W hali, w której pracował, znajdowały się kanały remontowe. Część prac, jak spuszczenie olejów, wymontowywanie śrub i pomp, odkręcanie zwornic i skrzyń biegów odbywała się w kanałach remontowych i zajmowała wnioskodawcy około 30 % czasu pracy. Pozostałe czynności naprawcze – konserwacyjne odbywały się poza kanałami, przy czym około 10 % z nich zajmowały prace w akumulatorowni. W ostatnim półroczu zatrudnienia w spółdzielni okazjonalnie pracował jako kierowca ciągnika. Spółdzielnia Usług Rolniczych w R. nie istnieje od około 15 lat. (...) Związek (...) nie dysponuje aktami osobowymi odwołującego się i nie posiada wiedzy, gdzie mogą się one znajdować.

Sąd Okręgowy uznał, że odwołanie nie zasługiwało na uwzględnienie. Wskazał, że w myśl art. 184 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t. j. Dz. U. z 2013, poz. 1440 ze zm.), ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 roku przysługuje emerytura po osiągnięciu wieku przewidzianego m.in. w art. 32 ustawy jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli:

- 1) okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymagany w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla mężczyzn oraz
- 2) okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27 tej ustawy.

Wymienione świadczenie przysługuje pod warunkiem nieprzystąpienia do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenia wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu, na dochody budżetu państwa.

W myśl przepisu art. 32 w/w ustawy ubezpieczonym będącym pracownikami, zatrudnionymi w szczególnych warunkach przysługuje emerytura w wieku niższym niż powszechny wiek emerytalny określony w art. 27 ust.

2 i 3 ustawy. Dla celów ustalenia tych uprawnień emerytalnych za pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach uważa się pracowników zatrudnionych przy pracach o znacznej szkodliwości dla zdrowia oraz o znacznym stopniu uciążliwości lub wymagających wysokiej sprawności psychofizycznej ze względu na bezpieczeństwo własne lub otoczenia, zaś wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie którym osobom wymienionym w ust. 2 i 3 przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych. Przepisami dotychczasowymi, do których odsyła przepis jest rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43 ze zm.). Stosownie do treści § 3 i 4 tego rozporządzenia za okres zatrudnienia wymagany do uzyskania emerytury, uważa się okres wynoszący 25 lat dla mężczyzny, liczony łącznie z okresami równorzędnymi i zaliczanymi do okresów zatrudnienia. Pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do niniejszego rozporządzenia, nabywa prawo do emerytury, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 60 lat dla mężczyzn i ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są zaś okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze była wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy.

Sąd Okręgowy wskazał, że pod pojęciem pracy wykonywanej stale należy rozumieć pracę wykonywaną na danym stanowisku pracy, zgodnie z rozkładem czasu pracy i w pełnym wymiarze czasu pracy, ustalonym dla danego stanowiska. W wyroku z dnia 1 czerwca 2010 r. (II UK 21/10) Sąd Najwyższy stwierdził, że praca w szczególnych warunkach to praca wykonywana stale (codziennie) i w pełnym wymiarze czasu pracy (przez 8 godzin dziennie, jeżeli pracownika obowiązuje taki wymiar czasu pracy) w warunkach pozwalających na uznanie jej za jeden z rodzajów pracy wymienionych w wykazie stanowiącym załącznik do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 roku w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze.

Sąd Okręgowy za bezsporne uznał osiągnięcie przez wnioskodawcę wieku 60 lat, nie przystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego oraz okres zatrudnienia na dzień 1 stycznia 1999 r. przekraczający 25 lat. Sporne było wykonywanie przez wnioskodawcę pracy w warunkach szczególnych w okresie od 1 września 1969 r. do 30 kwietnia 1994 r. w Spółdzielni Usług Rolniczych w R..

Rozstrzygając powyższą kwestię Sąd Okręgowy posiłkował się przede wszystkim zeznaniami świadków zawnioskowanych przez wnioskodawcę i dowodem z jego przesłuchania. Miał na uwadze świadectwa pracy złożone do akt ZUS, z których wynikał okres zatrudnienia w spółdzielni. Uznał, że zgromadzony w sprawie materiał dowodowy, pozwala na dokonanie ustalenia, że wnioskodawca będąc zatrudniony w Spółdzielni Usług Rolniczych w R. w w/w okresie nie wykonywał pracy w szczególnych warunkach w myśl przepisów powołanego wyżej rozporządzenia.

Sąd Okręgowy stwierdził, że co do zasady okresy pracy w szczególnych warunkach stwierdza zakład pracy na podstawie posiadanej dokumentacji, w świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach wystawionym według wzoru stanowiącego załącznik do przepisów wydanych na podstawie § 1 ust. 2 rozporządzenia, bądź w świadectwie pracy (§ 2 ust. 2 rozporządzenia). W aktach emerytalnych wnioskodawcy znajduje się świadectwo wykonywania pracy w szczególnych warunkach w okresie od 1 września 1969 r. do dnia 30 kwietnia 1994 r. jako kierowcy ciągnika – mechanika na stanowisku „kier. ciągn.” wymienionym w wykazie B dziale VIII poz. 167 pkt 2 wykazu stanowiącego załącznik do uchwały (...) z 25.07.2013 r. w sprawie prac wykonywanych w szczególnych warunkach w zakładach pracy w spółdzielczości rolniczej niemniej jednak w ocenie tego Sądu już z treści odwołania, jak również zeznań świadków i dowodu z przesłuchania wnioskodawcy wynika, że świadectwo to nie odzwierciedla faktycznego stanu rzeczy, albowiem praktycznie przez cały okres zatrudnienia w spółdzielni wnioskodawca świadczył pracę jako mechanik.

Sąd pierwszej instancji powołując się na orzecznictwo wskazał, że w postępowaniu przed sądem ubezpieczeń społecznych w sprawach o świadczenia emerytalno-rentowe prowadzenie dowodu z zeznań świadków lub z przesłuchania stron nie podlega żadnym ograniczeniom. Nie może zatem ulegać wątpliwości, że pracownik albo ubezpieczony ubiegający się o świadczenie z ubezpieczenia społecznego może w postępowaniu przed sądem pracy i ubezpieczeń społecznych wszelkimi dowodami wykazywać okoliczności, od których zależą jego uprawnienia z tytułu

ubezpieczenia - także wówczas, gdy z dokumentu (np. zaświadczenia o zatrudnieniu) wynika co innego (art. 473 k.p.c.). Świadczenie wykonywania pracy w szczególnych warunkach jest dokumentem prywatnym, wystawianym przez prywatnego pracodawcę, jest jego oświadczeniem wiedzy, które może być podważane w każdy sposób przed sądem w postępowaniu w sprawie z zakresu ubezpieczeń społecznych. Sąd nie jest w żaden sposób związany oceną charakteru zatrudnienia pracownika dokonaną przez pracodawcę w wystawionym pracownikowi świadectwie wykonywania pracy w szczególnych warunkach. Ma ono służyć jedynie celom dowodowym. Dokument ten podlega co do swojej wiarygodności i mocy dowodowej takiej samej ocenie, jak każdy inny dowód (art. 233 § 1 k.p.c.) – wyrok SN z dnia 9 kwietnia 2009 r., I UK 316/08.

Po przeprowadzeniu postępowania dowodowego Sąd Okręgowy ustalił, że wbrew zapisom w świadectwach pracy, w spornym okresie wnioskodawca świadczył zasadniczo pracę jako mechanik sprzętu rolniczego, ze szczególnym uwzględnieniem ciągników. Zakres wykonywanych czynności obejmował remonty, regulację i wymianę pomp wtryskowych, skrzyń biegów silników, tylnych mostów, silników i akumulatorów. Część z obowiązków wykonywał w akumulatorowniach, gdzie przygotowywał i rozlewał roztwory kwasów. W hali, w której pracował, znajdowały się kanały remontowe. Część prac, w postaci na przykład spuszczenia olejów, wymontowywania śrub i pomp, odkręcania zwornic i skrzyń biegów odbywała się w kanałach remontowych i zajmowała wnioskodawcy około 30 % czasu pracy. Pozostałe czynności naprawcze – konserwacyjne odbywały się poza kanałami, przy czym około 10 % z nich zajmowały prace w akumulatorowni.

Sąd Okręgowy podkreślił, że zeznania świadków i ubezpieczonego są zgodne i logiczne, zatem Sąd uznał je za wiarygodne. Świadczenie pracowali razem z wnioskodawcą u tego samego pracodawcy w okresach, w których miał on świadczyć pracę w warunkach szczególnych, stąd ich wiedza jest szczególnie cenna dla ustalenia stanu faktycznego, podlegającego następnie ocenie prawnej, która prowadzi jednak do wniosków niekorzystnych dla wnioskodawcy.

I tak, zdaniem Sądu Okręgowego okres zatrudnienia wnioskodawcy na stanowisku mechanika nie podlega uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych, o jakich mowa w wykazie A, dział XIV poz. 13 i 16 w/w rozporządzenia. Do wywiedzenia powyższych wniosków prowadzi analiza zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków i wnioskodawcy. Wynika z nich, że wnioskodawca tylko częściowo pracował w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych (około 30 % wymiaru czasu pracy) i w akumulatorowni (około 10 % wymiaru czasu pracy). Pozostała część swych obowiązków wykonywał poza kanałami remontowymi i akumulatorownią, a nie kwalifikują się one pod inne pozycje wykazu stanowiącego załącznik do w/w rozporządzenia. Nie można zatem przyjąć, by wnioskodawca świadczył pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy, co jest warunkiem koniecznym dla uzyskania prawa do wcześniejszego świadczenia emerytalnego.

Powołując się na stanowisko judykatury Sąd Okręgowy wskazał, że nie jest dopuszczalne uwzględnianie do okresów pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy, wymaganych do nabycia prawa do emerytury w niższym wieku emerytalnym, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika, przez co tak zatrudniony nie spełniał koniecznego warunku dla uzyskania wcześniejszych uprawnień emerytalnych, jakim było stałe wykonywanie pracy szkodliwej w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na zajmowanym stanowisku pracy (wyrok SN z dnia 4 czerwca 2008 r., II UK 306/07). Samo wykonywanie prac kwalifikowanych w warunkach szczególnych nie jest wystarczającym do uzyskania spornych uprawnień emerytalnych, bez jednoczesnego spełnienia przesłanki ich wykonywania stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w rozumieniu § 2 ust. 1 w/w rozporządzenia (wyrok SA w Gdańsku z dnia 7 lutego 2014 r., III AUa 882/13).

Sąd Okręgowy przyznał, że stanowisko pracy – mechanik – wymienione jest w załączniku nr 1 do uchwały nr 24 Zarządu Krajowego Związku (...), Kółek Rolniczych i Organizacji Rolniczych z 14 czerwca 1983 r. jako zatrudnienie w warunkach szczególnych. Jednakowoż akt ten może być jedynie uznany za zawierający wykaz resortowy w rozumieniu § 1 ust. 2 w/w rozporządzenia, nie przesądzając, że świadczenie pracy na stanowisku w nim wymienionym uprawnia do uzyskania wcześniejszej emerytury. W tym zakresie utrwalone jest stanowisko judykatury, że nawet potencjalne

wykonywanie pracy na stanowisku wymienionym w akcie resortowym, którego wszakże nie wskazano w załączniku do rozporządzenia z dnia 7 lutego 1983 r., nie uprawnia do uzyskania wcześniejszej emerytury na podstawie przepisów ustawy emerytalnej (wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 23 listopada 2004 r., I UK 15/04, z dnia 20 października 2005 r., I UK 41/05, z dnia 23 lutego 2010 r., II UK 188/09). Sąd pierwszej instancji wskazał dodatkowo, że uwzględnieniu odwołania sprzeciwia się też fakt, iż wnioskodawca pracował jako kierowca ciągnika jedynie przez pół roku i to okazjonalnie. Okres odbywania służby wojskowej również nie może być uznany za świadczenie pracy w warunkach szczególnych, skoro wnioskodawca nie pracował w nich przed rozpoczęciem wojska i nie powrócił do pracy w takich warunkach po przeniesieniu do rezerwy. Ewentualne uznanie okresu zatrudnienia wnioskodawcy w charakterze konserwatora wodociągu miejskiego w okresie od 1 kwietnia 1994 r. do 31 grudnia 1998 r. jako podlegającego uwzględnieniu do stażu pracy wykonywanej w warunkach szczególnych (k. 9 akt ZUS) i tak nie spowoduje, by osiągnął on wymagane przepisami 15 lat. Wobec powyższego na podstawie art. 477¹⁴ § 1 kpc oddalił odwołanie.

Apelację od powyższego wyroku wniósł T. K. skarżąc go w całości oraz zarzucając mu:

1. Naruszenie prawa materialnego – art. 32 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych w związku z § 2 ust. 2 rozporządzenia Rady Ministrów w sprawie wieku emerytalnego dla pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze polegające na uznaniu, że T. K. „tylko częściowo pracował w kanałach remontowych i w akumulatorowni, pozostałą część swych obowiązków wykonując poza kanałami remontowymi i akumulatorownią, powoduje, że wykonanej przez niego pracy w szczególnych warunkach nie można zaliczyć jako pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy” oraz, że „pozostałą część obowiązków wykonywał poza kanałami remontowymi i akumulatorownią, a nie kwalifikują się one pod inne pozycje wykazu stanowiącego załącznik do wzmiankowanego rozporządzenia ” – stanowiących jednak immanentną część całości pracy wykonywanej na danym stanowisku, zakwalifikowanym jako praca w szczególnych warunkach – co pozbawia go prawa do świadczenia emerytalnego z tytułu pracy w szczególnych warunkach z uwagi na fakt, że praca ta nie była wykonywana w pełnym wymiarze czasu pracy.

Mając powyższe na uwadze wniósł o:

1. uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w Olsztynie,
2. zasądzenie na rzecz wnioskodawcy od organu emerytalno rentowego kosztów postępowania sądowego zarówno w I instancji jak i instancji odwoławczej wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych;

ewentualnie

3. uchylenie wyroku i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez przyznanie T. K. prawa do emerytury w obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Apelacyjny zważył co następuje.

Apelacja jest bezzasadna i podlega oddaleniu.

Wydając zaskarżony wyrok Sąd Okręgowy w Olsztynie nie naruszył jakichkolwiek przepisów prawa materialnego. Warto w tym miejscu przypomnieć, że sąd odwoławczy nie jest związany zawartymi w apelacji zarzutami dotyczącymi naruszenia przepisów prawa materialnego i powinien wziąć pod uwagę (w granicach zaskarżenia) wszelkie stwierdzone uchybienia materialnoprawne - i to niezależnie od tego, czy zostały one podniesione w apelacji, czy też nie (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 3 sierpnia 2006 r., sygn. akt: IV CSK 101/06, z dnia 11 stycznia 2007 r., sygn. akt: II CSK 392/06, z dnia 18 maja 2007 r., sygn. akt: I CSK 91/07, z dnia 7 kwietnia 2011 r., sygn. akt: I UK 357/10). Powyższa okoliczność wynika z faktu, że postępowanie apelacyjne choć jest postępowaniem odwoławczym i kontrolnym, to jednak zachowuje charakter postępowania rozpoznawczego. Oznacza to, że sąd drugiej instancji ma pełną swobodę jurysdykcyjną, ograniczoną jedynie granicami zaskarżenia (analogiczne stanowisko w powyższej kwestii zajął Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 22 lutego 2012 r., sygn. akt: IV CSK 290/11). Odnosząc powyższe uwagi

do niniejszej sprawy należy stwierdzić, że Sąd Apelacyjny podziela i czyni własnymi zarówno ustalenia faktyczne, jak i rozważania prawne Sądu Okręgowego i w rezultacie podziela stanowisko tego Sądu, że T. K. nie wykonywał w spornym okresie pracy w warunkach szczególnych.

Przechodząc do omówienia samej apelacji, za bezzasadne należy uznać zawarte w niej zarzuty dotyczące uchybienia przepisom prawa materialnego. Wbrew twierdzeniom apelującego sąd pierwszej instancji trafnie przyjął, że warunkiem koniecznym do uzyskania prawa do wcześniejszej emerytury jest łączne spełnienie warunków nabycia tego prawa. Poza sporem pozostawało, że T. K. w okresie od 1 września 1969 r. do 30 kwietnia 1994 r. był zatrudniony w Spółdzielni Usług Rolniczych w R.. Wątpliwości nie budzi również fakt osiągnięcia przez niego wieku 60 lat, nie przystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego oraz okres zatrudnienia przekraczający 25 lat na dzień 1 stycznia 1999 r. Przedmiotem sporu w niniejszej sprawie było natomiast ustalenie czy w wyżej wymienionym okresie wykonywał on pracę w warunkach szczególnych.

Podkreślić należy, że wcześniejsza emerytura jest dla powszechnego systemu świadczeń emerytalnych instytucją wyjątkową, określającą szczególne uprawnienia uprzywilejowanego kręgu podmiotów, stąd wymaga ścisłej wykładni i spełnienia ściśle określonych przez prawo warunków. Warunki przyznania prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach określa art. 184 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (t.j. Dz. U. z 2015 r., poz. 748 ze zm., zwana dalej „ustawą emerytalną”). Zgodnie z tym przepisem, ubezpieczonym urodzonym po dniu 31 grudnia 1948 r. przysługuje emerytura po osiągnięciu niższego wieku emerytalnego (przewidzianego w art. 32, 33, 39 i 40), jeżeli w dniu wejścia w życie ustawy osiągnęli okres zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz posiadają niezbędny okres składkowy i nieskładkowy, o którym mowa w art. 27, tj. co najmniej 20 lat dla kobiet i 25 lat dla mężczyzn. Warunkiem uzyskania emerytury wcześniejszej jest również nieprzystąpienie do otwartego funduszu emerytalnego albo złożenie wniosku o przekazanie środków zgromadzonych na rachunku w otwartym funduszu emerytalnym, za pośrednictwem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, na dochody budżetu państwa (art. 184 ust. 2 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych).

Wiek emerytalny, rodzaje prac lub stanowisk oraz warunki, na podstawie których ubezpieczonym przysługuje prawo do emerytury, ustala się na podstawie przepisów dotychczasowych (art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej). W tym względzie ustawa o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych odsyła do przepisów rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze (Dz. U. Nr 8, poz. 43, zwanego dalej „rozporządzeniem”). Przesłankę odpowiednio długiego okresu pracy w warunkach szczególnych zawiera § 4 ww. rozporządzenia. Stosownie do tego przepisu, pracownik, który wykonywał prace w szczególnych warunkach wymienione w wykazie A, nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki: po pierwsze, jeżeli osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn, a po drugie, ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach. Okresami pracy uzasadniającymi prawo do świadczeń na zasadach określonych w rozporządzeniu są okresy, w których praca w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze jest wykonywana stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 rozporządzenia).

Decydującą rolę w analizie charakteru pracy ubezpieczonego, z punktu widzenia uprawnień emerytalnych, ma możliwość jej zakwalifikowania pod konkretną pozycję wymienioną w Wykazie A, stanowiącym załącznik do rozporządzenia. Rozporządzenie to wymienia enumeratywnie rodzaje wykonywanych prac, które uznawane są za pracę w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze. Do takich prac zaliczają się m.in. prace w akumulatorowniach: opróżnianie, czyszczenie i wymiana stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych - Wykaz A, Dział XIV, poz. 13 oraz prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych - Wykaz A, Dział XIV, poz. 16.

Sąd Okręgowy prawidłowo ustalił, w oparciu o zeznania samego wnioskodawcy jak i wskazanych przez niego świadków, że wnioskodawca nie wykonywał tych prac stale i w pełnym wymiarze czasu pracy. Nie przeczy temu

również skarżący, który w uzasadnieniu apelacji wskazuje, że w hali, w której pracował był tylko jeden kanał remontowy i w związku z tym część prac wykonywał on poza kanałem remontowym i akumulatorownią. W apelacji wskazuje jednak, że czynności te były bezpośrednio związane z całym procesem naprawczym sprzętu rolniczego i ściśle powiązane z całym ciągiem technologicznym. W ocenie skarżącego czynności te były immanentnie związane z procesem pracy. Wykonując swoje obowiązki w hali napraw sprzętu rolniczego stale był narażony na szkodliwe dla zdrowia czynniki, prowadzące do obniżenia wydolności organizmu, co jest podstawową przesłanką obniżenia wieku emerytalnego. W ocenie skarżącego warunki panujące w hali remontowej, w której pracował, przy przyjęciu, że inne wykonywane przez niego prace, stanowiące jednak integralną część większej całości, kwalifikującej się pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia, winny skutkować prawem do dochodzonego świadczenia.

Argumentacja skarżącego nie może przynieść oczekiwanego przez niego rezultatu. Zakwestionowane przez organ rentowy świadectwo wykonywania prac w szczególnych warunkach nie oddawało w sposób rzeczywisty rodzaju wykonywanych przez skarżącego czynności. Wskazano w nim bowiem, że pracował on na stanowisku kierowcy ciągnika- mechanika. Tymczasem przesłuchani w sprawie świadkowie jak i sam wnioskodawca zeznał, że pracował głównie jako mechanik, natomiast w ostatnim półroczu pracy od czasu do czasu jako kierowca ciągnika. Zatem zasadnie Sąd Okręgowy uznał, że świadectwo to nie jest wiarygodnym dowodem w sprawie. Tym samym zarzut naruszenia § 2 ust. 2 rozporządzenia podniesiony w apelacji nie był trafny. Oczywiście brak świadectwa pracy bądź jego zakwestionowanie nie pozbawia wnioskodawcy możliwości dowodzenia, że wykonywał pracę uprawniającą do uzyskania emerytury w obniżonym wieku. Przeprowadzone w tym kierunku przez sąd pierwszej instancji postępowanie dowodowe i odtworzenie istotnych w sprawie okoliczności za pomocą osobowych źródeł dowodowych należy uznać za prawidłowe. Przede wszystkim istotnym było ustalenie jakie czynności wchodziły w zakres prac skarżącego jako mechanika, czy były to prace w akumulatorowniach: opróżnianie, oczyszczanie i wymiana stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych oraz czy wykonywał on prace kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych, jeżeli tak, koniecznym było ustalenie czy prace te były wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy.

W ocenie Sądu Okręgowego, którą to ocenę Sąd Apelacyjny w pełni podziela, T. K. nie wykonywał tych prac stale i w pełnym wymiarze czasu pracy a ustalenia w tym zakresie oparł w całości na zeznaniach wnioskodawcy i wskazanych przez niego świadków. Niewątpliwie czynności te zajmowały mniej niż 50 % czasu pracy.

W orzecnictwie Sądu Najwyższego zostało przesądzone, że nie jest dopuszczalne uwzględnianie przy ustaleniu okresów pracy wykonywanej stale i w pełnym wymiarze czasu pracy w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, innych równocześnie wykonywanych prac w ramach dobowej miary czasu pracy, które nie oddziaływały szkodliwie na organizm pracownika. Od wskazanej reguły istnieją jednocześnie wyjątki, a mianowicie gdy inne równocześnie wykonywane prace stanowią integralną część (immanentną cechę) większej całości dającej się zakwalifikować pod określoną pozycję załącznika do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r. (wyrok Sądu najwyższego z dnia 6 grudnia 2007 r., III UK 62/07). Na tę linię orzecznictwa powołuje się w apelacji skarżący.

W ocenie Sądu Apelacyjnego w rozpoznawanej sprawie nie można dopatrzeć się zaistnienia opisanego wyżej wyjątku. Wnioskodawca naprawiał ciągniki i sprzęt rolniczy i zajmował się wszystkimi czynnościami związanym z naprawą, łącznie z naprawami elektrycznymi a nawet malowaniem ciągników po remoncie. Nie pozwala to na uznanie, że wszystkie te czynności, szczegółowo opisane przez Sąd Okręgowy, stanowiły integralną część procesu naprawy skutkującą uznaniem ich za czynności wykonywane stale i w pełnym wymiarze czasu pracy na stanowiskach określonych jako prace w akumulatorowniach: opróżnianie, oczyszczanie i wymiana stężonego kwasu siarkowego i płyt ołowianych - Wykaz A, Dział XIV, poz. 13 oraz prace wykonywane w kanałach remontowych przy naprawie pojazdów mechanicznych lub szynowych - Wykaz A, Dział XIV, poz. 16. Gdyby tak było ustawodawca wymieniłby w załączniku do rozporządzenia szeroko pojęte prace mechanika. Tego jednak nie uczynił co tym samym nie pozwala nadać im charakteru prac wykonywanych w szczególnych warunkach. Zatem nietrafny okazał się również zarzut apelacji co do naruszenia art. 32 ust. 2 ustawy emerytalnej, który nie może być odczytywany bez powiązania z §4 rozporządzenia – prace muszą być wymienione w wykazie A do rozporządzenia.

Końcowo, odnosząc się do uzasadnienia apelacji co do szkodliwych warunków pracy skarżącego, należy wskazać, że nie można utożsamiać pracy wykonywanej w szczególnych warunkach z pracą w warunkach szkodliwych. Praca w warunkach szkodliwych, to praca w warunkach przekroczenia najwyższych dopuszczalnych stężeń lub natężeń czynników szkodliwych dla zdrowia. Odzież ochronna i dodatek szkodliwy ma rekompensować zagrożenia i uciążliwości wynikające z wykonywania danej pracy w niekorzystnym środowisku. Natomiast aby uznać, że praca wykonywana jest w warunkach szczególnych i uprawnia do przejścia na emeryturę po ukończeniu 60 lat w przypadku mężczyzn, konieczne jest to, aby była ona wymieniona w wykazie stanowiącym załącznik do powołanego wcześniej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983 r.

W tym stanie rzeczy Sąd Apelacyjny na podstawie art. 385 k.p.c. oddalił apelację.

O kosztach procesu Sąd orzekł zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik procesu, na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. oraz § 12 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (Dz. U. z 2013 r., Nr 490) – pkt II sentencji wyroku.